

УДК 636:612.014.43

Високос М.П., доктор ветеринарних наук, професор
Милостивий Р.В., кандидат ветеринарних наук, доцент
Тюпіна Н.П., кандидат с.-г. наук, доцент
Тюпіна Н.В., аспірант
Антоненко П.П., доктор с.-г. наук, професор
Дніпропетровський державний аграрний університет

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ, СТАНУ ЗАХВОРЮВАНOSTІ І ПРИЧИН ВИБУТТЯ ІМПОРТОВАНОЇ ГОЛШТИНСЬКОЇ ХУДОБИ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЙ ТА СИСТЕМ УТРИМАННЯ В ЕКОЛОГО-ГОСПОДАРСЬКИХ УМОВАХ СТЕПУ УКРАЇНИ

Наведено дані щодо прояву молочної продуктивності, захворюваності та причин вибуття імпортованої голштинської худоби в господарствах з промисловою (надінтенсивною) та інтенсивною-інтегрованою (з екологічними, традиційними і вимогами добробуту) технологіями утриманням в умовах Придніпров'я.

Ключові слова: голштинська худоба, молочна продуктивність, молочний жир, білок, утримання: прив'язне, безприв'язне.

Голштинська порода великої рогатої худоби, володіючи високим потенціалом молочної продуктивності і універсальною пристосувальною здатністю до промислової технології набула значного поширення у більшості країн світу (Козирь В.С., 1999). В центральні і південні регіони України масовий завіз цієї худоби розпочався наприкінці минулого століття. Хоча сам факт широкого поширення голштинів по світу свідчить про їх високу пристосувальну можливість до різних виробничих і природно-кліматичних умов, проте для більш повної реалізації продуктивного потенціалу вони вибагливо потребують створення оптимальних умов для свого мешкання (Барабаш В.І., Петренко В.І., Лоза А.А., 1999; Шкурко Т.П., 2009).

Завезена в Україну голштинська худоба використовується не тільки для поповнення і комплектації крупних промислових комплексів, які передбачають інтенсивну технологію з безприв'язним утриманням, але й для звичайних господарств, з так званою, «традиційною» технологією, при якій домінує прив'язний спосіб утримання тварин. Вивчення при цьому їх біологічних і господарсько-корисних ознак за умов адаптації до еколого-господарських умов, притаманних степовій зоні України, і обумовило актуальність теми та вибір напрямку проведення досліджень.

Метою і завданням наших досліджень переслідувалось з'ясування прояву молочної продуктивності, стану і основних причин вибуття зі стада імпортованої голштинської худоби в господарствах з промисловою (надінтенсивною) технологією з цілорічним безприв'язним способом утримання та при інтенсивній-інтегрованій (з екологічними, традиційними і вимогами добробуту) технології з комбінованим утриманням: взимку – стійлово-прив'язним, а в літку безприв'язно-табірним способами утримання у порівняльному аспекті.

Матеріал і методика досліджень. Експериментальна частина виконувалась в умовах в ПрАТ «Агро-Союз» Синельниківського району і ТОВ «Агрофірма ім.

Горького» Новомосковського району Дніпропетровської області на високопродуктивному поголів'ї корів голштинської породи. Об'єктом для проведення дослідження слугували гурти корів чисельністю 175 голів у першому і 181 голова у другому господарствах протягом перших трьох лактацій з моменту їх імпортації.

В ПрАТ «Агро-Союз» стадо корів утримувалося в умовах притаманних промислового комплексу, де передбачалась годівля цілорічно загально-змішаним, однотипним, збалансованим раціоном з кормових столів. Утримання було цілорічно безприв'язно-боксовим в секціях приміщення напіввідкритого типу. Воно мало світлоаераційну стелю і наскрізні отвори вікон та дверей з брезентовими шторами, які у літній період залишались відкритими. Видалення гною по проходах здійснювалось дельта-скрепером з подальшим транспортуванням його до гноєсховища самоплинно. Триразове доїння проводилось через кожні 8 годин на доїльній установці BOV-MATIK типу «Паралель Expressway».

В ТОВ «Агрофірма ім. Горького» стадо корів утримувалося в типових корівниках на 200 голів, що передбачали прив'язно-стійлове утримання в холодну пору року. Корови знаходились в переобладнаних за габаритами стійлах (1,2×2,1 м) на ланцюговій прив'язі у ручному режимі її експлуатації з застосуванням солом'яної підстилки. У сприятливий за погодою час, після вранішнього доїння, тварини перебували на прифермерському вигульному майданчику з площею вигулу 17 м² на голову, обладнаному груповими напувалками. Приміщення для вентиляції були обладнані припливно-витяжними пристроями з природним збудженням повітря, а для віддалення гною – скребковими транспортерами типу ТСН-36. Роздача грубих і силосованих кормів проводилась кормороздавачем КТУ- 10, а дворазове доїння - на доїльній установці АДМ-8.

Основні показники мікроклімату приміщень, де утримувались тварини, вивчались згідно з загальноприйнятими методиками (Високос М.П. та ін., 2003), клінічний стан організму оцінювали відповідно до методики клінічного дослідження тварин (Левченко В.І. та ін., 2004).

Результати досліджень. Зміна кормових і кліматичних умов внаслідок імпортації по різному відбилася на прояві потенціалу молочної продуктивності тварин залежно від системи їх утримання. Так, за безприв'язно-боксового утримання корів у приміщеннях напіввідкритого типу, рівень їх молочної продуктивності упродовж трьох перших лактацій був досить високим. Проте з кожною наступною лактацією надій молока та кількість молочного білка дещо знижувались у порівнянні до первісток відповідно на 3,18 та 3,66 % у другу лактацію і на – 7,37 та 4,86 % у третю; кількість молочного жиру на тлі зниження надоїв мала тенденцію до зростання – відповідно на 0,89 та 1,28 %. За традиційної технології утримання, в типових приміщеннях за прив'язно-стійлового утримання взимку і безприв'язного в літньому таборі, тварини з кожною наступною лактацією збільшували свої надої. При цьому надій молока за лактацію, кількість молочного жиру і білка у корів цієї групи у порівнянні з першою лактацією зросли відповідно на 4,30; 24,7 та 10,67 % у другу лактацію і на 8,22; 20,55 та 11,75 % – у третю.

Тенденція до поступового зниження продуктивності корів в умовах притаманних промислового комплексу ПрАТ «Агро-Союз», на нашу думку, певною мірою може бути пов'язана з інтенсивним використанням тварин, на що вказує значний відсоток вибуття тварин упродовж перших трьох лактацій.

Не дивлячись на вірогідне зростання молочної продуктивності корів ТОВ «Агрофірма ім. Горького» за традиційної технології їх утримання, вони поступалися своїм аналогам при

інтенсивній технології використання у ПрАТ «Агро-Союз» за середньою продуктивністю упродовж перших трьох лактацій відповідно на 27,5; 17,5 та 20,1%.

Для з'ясування причин вибуття зі стад імпортованих корів у кожному з вище зазначених господарств протягом перших трьох лактацій був проведений аналіз даних зоотехнічного комп'ютерного обліку. З даних приведенного аналізу випливає, що стан вибуття лактуючих корів у порівнювальних господарствах з різними умовами їх утримання виявився неоднаковим. В ПрАТ «Агро-Союз» вибуття корів за перші три лактації було на 26,05 % більшим, ніж по стаду корів ТОВ «Агрофірма ім. Горького». Найбільший відсоток вибуття корів зі стада в обох господарствах відбувся протягом другої лактації з моменту їх завою. За цей період зі стада першого господарства вибуло 32,57 %, а другого – 15,47 % тварин, що в 2,1 рази було меншим. За першу і третю лактації чисельність вибуття тварин за різних причин зі стад в обох господарствах суттєво не відрізнялася, хоча тенденція до підвищеної втрати поголів'я корів у ПрАТ «Агро-Союз» зберігалась.

Основними причинами вибуття лактуючих корів зі стада ПрАТ «Агро-Союз» протягом перших трьох лактацій були патології пов'язані з порушенням відтворювальної функції (25,62%), захворюваннями органів травлення (22,31%) та кінцівок (21,48%). В ТОВ «Агрофірма ім. Горького» основними причинами, які провокували вибраковку, були, головним чином, патології також пов'язані з порушеннями відтворювальної здатності (30,77%) з проявами післяродових ускладнень (17,95%). Проте помітно менше серед тварин цього господарства відмічалось захворювань органів травлення, кінцівок та хвороб, пов'язаних з патологією обміну речовин.

Протягом першої лактації у новозавезених тварин обох господарств захворюваність була дещо нижчою. Вона проявлялась більше в наслідок порушення відтворювальної функції і дещо менше за рахунок патології органів травлення і кінцівок. За другу лактацію суттєво зменшилась чисельність захворювань, пов'язаних з патологією відтворювальної функції (в 3,06 і 2,22 рази відповідно господарств), проте дещо збільшилось поширення серед тварин хвороб вимені, кінцівок, органів травлення. У третю лактацію серед поголів'я корів обох господарств домінували прояви захворювань від порушення відтворювальної здатності, зростали післяродові ускладнення та мастити.

Таким чином, за нових незвичних екологічних та господарських умов, притаманних степовій зоні України, адаптація імпортованої худоби відбувалась досить складно. Для новозавезених тварин була характерна схильність до захворювань пов'язаних з патологією органів відтворення, травлення, кінцівок, що домінували серед поголів'я обох стад. Проте рівень захворюваності і вибраковки від прояву різних патологій був дещо вищим серед стада лактуючих корів ПрАТ «Агро-Союз» у порівнянні з поголів'ям ТОВ «Агрофірма ім. Горького». Така ситуація, на тлі відносно однакового повноцінного живлення, на наш погляд, була обумовлена різними умовами утримання тварин.

Отже, найбільш поширеними причинами вибракування лактуючих корів в обох господарств за різних способів утримання, були захворювання пов'язані з патологією органів відтворення, травлення і кінцівок. При цьому, рівень вибуття зі стада лактуючих корів в ПрАТ «Агро-Союз» за перші три лактації з моменту їх імпорту був майже на 26 % вищим у порівнянні з аналогічним стадом тварин ТОВ «Агрофірма ім. Горького». У порівняльному аспекті, на тлі повноцінного живлення, рівень захворюваності і вибраковки зі стада тварин був суттєво меншим за умов технології стійлово-прив'язного утримання взимку і табірно-безприв'язного – влітку яка була

притаманна ТОВ «Агрофірма ім. Горького».

Висновки: 1. Імпортовані корови голштинської породи в еколого-господарських умовах степової зони України упродовж перших трьох лактацій мали вищі показники молочної продуктивності при круглорічному безприв'язно-боксовому утриманні у порівнянні з традиційною технологією прив'язного утримання в осінньо-зимовий період і табірним – в теплу пору року.

2. За нових незвичних екологічних та господарських умов, притаманних степовій зоні України, адаптація імпортованої худоби відбувалась досить складно. Для новозавезених тварин була характерна схильність до захворювань пов'язаних з патологією органів відтворення, травлення, кінцівок, що домінували серед поголів'я обох стад. Проте рівень захворюваності і вибраковки від прояву різних патологій був дещо вищим серед стада лактуючих корів ПрАТ «Агро-Союз» у порівнянні з поголів'ям ТОВ «Агрофірма ім. Горького». Така ситуація, на тлі відносно однакового повноцінного живлення, на наш погляд, була обумовлена різними умовами утримання тварин.

3. Найбільш поширеними причинами вибракування лактуючих корів в обох господарств за різних способів утримання, були захворювання пов'язані з патологією органів відтворення, травлення і кінцівок. При цьому, рівень вибуття зі стада лактуючих корів в ПрАТ «Агро-Союз» за перші три лактації з моменту їх імпорту був майже на 26 % вищим у порівнянні з аналогічним стадом тварин ТОВ «Агрофірма ім. Горького». У порівняльному аспекті, на тлі повноцінного живлення, рівень захворюваності і вибраковки зі стада тварин був суттєво меншим за умов технології стійлово-прив'язного утримання взимку і табірно-безприв'язного – влітку, яка була притаманна ТОВ «Агрофірма ім. Горького».

Література

1. Високос М.П., Чорний М.В., Захаренко М.О. Практикум для лабораторно-практичних занять з гігієни тварин. – Харків: Еспада, 2003. – 218 с.
2. Здатність голштинської худоби до адаптації в умовах Придніпров'я // В.І. Барабаш, В.І. Петренко, А.А. Лоза та ін. // Наук. вісник Львів. держ. акад. вет. мед. – 1999. – Вип. 3,ч.2. – С.152-155.
3. Козирь В.С. Использование импортного скота в Украине / В. Козырь, Д. Винничук, В. Линник // Молочное и мясное скотоводство. – 1999. - № 3. – С. 11-14.
4. Ветеринарна клінічна біохімія / В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін та ін.; За ред. В.І. Левченка і В.Л. Галяса. – Біла Церква, 2002. – 400с.
5. Шкурко Т.П. Продуктивне використання корів молочних порід: монографія. – Дніпропетровськ. – 2009. – С 43-59.

Summary

Comparative evaluation milk production, morbidity and nature of imported disposals holster in animal dependence on technology and maintenance systems in ecological and economic conditions of step Ukraine / Vysokos M.P., Milostivyy R.V., Tyupina N.P., Tyupina N.V., Antonenko P.P.

The data for the display of milk production, incidence and reasons for disposal of imported Holstein cattle in farms of Commerce and intensive-integrated (environmental, traditional and welfare requirements) technology holding in the Dnieper.

Key words: Holstein cattle, milk production, milk fat, protein content: attachable, outdoor units.